

Alexei Lidov

Zastor Hrama kao prostorna ikona Otkrivanje slike - paradigma srednjovjekovne ikonografije i hijerotopije

U ovome se radu raspravlja o tome kako je prikaz Presvetog Zastora koji razdvaja Svetište od Svetišta nad svetištima u židovskome Hramu u Jeruzalemu bio najmoćnija prostorna ikona, koja je znatno utjecala na umjetnost i kulturu bizantskoga prostora, ali i latinskoga Zapada. U članku se preispituju novi pristupi povijesti umjetnosti i kriza tradicionalne metodologije, koja u pojedinim slučajevima ne daje željene rezultate. To se ponajprije odnosi na koncept hijerotopije (stvaranje svetog prostora), pojma koji je recentno uveo u raspravu autor ovoga članka i koji je međunarodna skupina znanstvenika elaborirala u nekoliko publikacija (www.hierotopy.ru). Te su studije ukazale na postojanje značajnog teorijskog problema. U mnogim se slučajevima rasprave o vizualnoj kulturi ne mogu svesti na pozitivističke opise djela ili na analizu teoloških pojmova. Neki se fenomeni mogu pravilno tumačiti samo na razini "slikovnih paradigmi", što se ne podudara s ilustrativnim slikama ili ideološkim koncepcijama. Ova se posebna ideja čini korisnim *instrumentum studiorum*, koji pomaže objasniti slojeve fenomena. Iako "slikovna paradigma" nije povezana s ilustracijom određenoga teksta, dio je kontinuiteta literarnih i simboličkih značenja i asocijacija. Ova je vrsta prikaza različita od onoga što se može nazvati ikonografskim modelom. "Slikovna paradigma" pripada vizualnoj kulturi, ona je vidljiva i prepoznatljiva, ali nije formalizirana u nekom fiksnom obliku, niti kao slikovna shema niti kao misaona konstrukcija. U tom smislu nalikuje metafori koja gubi svoj smisao u prepričavanju ili u dekonstrukciji.